

ERASMUS+ MEGÓV

Mentális EGészségvédelem az Óvodában

2020-1-HU01-KA229-078773_1

Készítette: Fóris Marietta projektkoordinátor

A módszertani füzet a teljes beszámoló kivonata alapján készült.

MÓDSZERTANI FÜZET... VOLT EGYSZER EGY ERASMUS+MEGÓV PROJEKT - 2020-2023.

– tapasztalatok összegzése, ahogyan partnerségünk a projektet látta

KÉSZÜLT: Csip-Csup Csodák Magánóvoda – Budapest (HU) koordinátorintézmény

Ficánka Napköziotthon – Székelyudvarhely (RO)

Kassai Magyar Tanítási Nyelvű Óvoda - Kassa (SK) közreműködésével

Ajánlás: „Mindenki annyit ér, ahogy betölti hivatását” (Arany János)

Az alábbi összegzésünk során megfogalmazzuk tapasztalatainkat, felvetéseink nyomába eredve mind azok igazolását, mind pedig a korszerű pedagógusi szemlélethez kapcsolható tudásgyarapítást és mentális egészségvédelemhez szükséges szakmai anyaghoz juttattuk a résztvevők számára.

Célunk a pedagógusok mentális egészségvédelme, a családok kompetens és eredményes segítése volt, - a gyermekek, szülők mentális egészségvédelme, a megfelelő **kommunikáció**, - olyan szakmailag kompetens pedagógus attitűd kialakítása, aki képes a gyermekvédelem, a családvédelem érdekében hatékony megoldásokat alkalmazni. A segítő hivatás egyik lényeges eleme a bevonódás elkerülése, ezért fontos az önismeret. **A több generáció összekapcsolása, a múlt-jelen együttélése alakítja a jövő generációját**, ezért projektünk nagy figyelmet fordított a transzgenerációs hatások megismerésére, a hagyományok, rítusok, rituálék, szokások generációkon átívelő hatására és azok következményeire. Fontos kapaszkodónak ítéltük meg a **nemzeti identitástudat, az anyanyelvünk, a meséink, a néphagyományaink** megőrzését, és a különböző generációkkal folytatott közös munkánk során ez került fókuszba. Céljaink közül a különböző országok szocializációs rendszereire, szokásaira, **az integráció lehetőségeire és gyakorlatára, a befogadás módszereire, a család-intézmény kapcsolataira, a generációk összekapcsolódására és együttműködésére fókuszáltunk**. Mindenezen kérdéseket a nemzeti identitástudat megélése, az anyanyelv, a mesék, közös kultúránk, néphagyományaink mentén kutattuk, és kerestünk különbségeket, vagy közös értékrendet az együttműködés során. Ez volt a kiindulópont, hogy az új módszerek, előadások, workshopok, jógyakorlatok, kerekasztalbeszélgetések, drámajátékok, művészeti eszközök segítségével közös pontot találjunk, illetve gyarapítsuk az országok oktatáspolitikájának megfelelően a szakmai kompetenciánkat, fejlesszük önismeretünket, a jógyakorlatokon keresztül megismerkedhessünk más, új módszerekkel, megoldásokkal a családokkal végzett munkánk érdekében. A pedagógusok elismerése valamennyi országban fontos kérdés, azonban a kompetens, hiteles, korszerű szakmai, módszertani ismeretekkel rendelkező, inkluzív, empatikus, pedagógiai attitűdjében és önismeretében fejlődni vágyó szakemberek igénye az élethosszig tartó tanulás. Legfontosabb eredménynek tekintjük azt a figyelmet, érdeklődést, melyet a partnerintézmények pedagógusai, valamint a konferenciák nyílt napjainak online térben résztvevőktől tapasztaltunk. Sikeresnek éljük meg a pedagógusok nyitottságát, azt a törekvést, hogy valamennyien felelősséget éreznek a saját mentális egészségvédelmükért, és értik, hogy ennek

hatása pozitív eredményeket jelent a nevelés-oktatás folyamatára, a kommunikációjukra, a kompetenciáikat megerősíti és hitelességüket fokozza.

Mivel a három résztvevő ország anyanyelve a magyar, így a fő célunk köré építettük a nemzeti identitástudat, a néphagyományaink megtartó erejét, - hiszen ez generációkon átívelő hatás mindhárom ország résztvevőinek. A néphagyományörzés a mesék, az ének, tánc világában adott lehetőséget, mesetalálkozók, dramatikus játékok formájában. Minden partner ennek megfelelően kapott szerepet és feladatot. Ez fontos volt a pedagógusok önbecsülése érdekében is, - a partnerség előtt, helyi szinten és nemzetközi szinten is érdekeket szereztek a találkozók, képzések tartalmi és szervezési sikeressége miatt. Fontos volt a résztvevők motivációja, az önkéntesség, - mind a szervezők, mind a delegáltak részéről. Figyelemmel voltak a koordinátorok azoknak a kollégáknak a bekapcsolására is, akik pályakezdők, vagy már nyugdíjas kollégák, hiszen a generációk összekapcsolása feladat volt. A cél mindkét esetben más-más volt: a fiatalabb generáció tapasztalatainak, ismereteinek bővítése, a szakmai kultúrájának gyarapítása, míg az idősebbek a jógyakorlatok megosztására fókuszáltak. A közös cél a tapasztalatcsere és az érdekek szerzése volt. A partnerség soraiból olyan pedagógusok kerülhettek elődói szerepbe, akik az éppen aktuális témához szakmai tudásukkal, kompetenciáikkal hozzá tudtak járulni, illetve a tematikához kapcsolódó szakemberekkel az előadások témáját egyeztették a helyi koordinátorok, majd a végső jóváhagyást a koordinátor adta meg. Az esélyegyenlőség, a felzárkóztatás, az integráció valamennyi intézményben feladat. Nemcsak az előadások keretén belül, de a valóságban intézmény és csoportok látogatásával, hátrányos helyzetű családokkal való találkozásokkal is ráláthattunk a témára. Ezt a székelyudvarhelyi és a kassai csapat koordinálta. Az önismereti út nemcsak a résztvevő intézmények pedagógusainak, de valamennyi ország bekapcsolódó érdeklődőinek igénye – ezért ennek rendszerszemléleti megközelítését a pályázó intézmény koordinátora szervezte. Az önismereti munka zárt csoportban, meseterápiás módszerekkel, drámajátékokon, bábozással, saját élmény megosztásával történt. A generációk összekapcsolása végig kísérte az együttműködést – valamennyi ország szervezett találkozókat idősekkel, fiatalokkal, és foglalta össze a tapasztalatait. Szülőkkel is dolgoztunk, - a pandémia során többször online kapcsolódtunk össze, mely később is a fiatalabb szülőgeneráció számára kedveltebb találkozási forma maradt.

A téma, a pedagógusok mentális egészségvédelme napjaink aktuális kérdése, a pandémia után sok változás történt a családok, gyermekek szocializációs folyamatában, ami további terheket és feladatokat jelent a nevelés-oktatás terén. A projekt megírásakor még nem tudhattuk, hogyan változik meg az életünk – a mentális egészségvédelem nemcsak családi, intézményi, de tágabb társadalmi szinten is jelentős lett. A kommunikációs gyakorlatok, a drámapedagógiai workshopok, a családterápiás előadások minden ország résztvevői számára megerősítő, és új ismereteket adó volt, mely önismereti szempontból is sokat jelentett. Az asszertív kommunikációs gyakorlatok során a dráma eszköztárával a nyílt szerep-cserés játékokon keresztül egymás bőrébe bújtunk egy-egy konfliktust mintázva, - így fejlődött empátiánk. **A projekt önismereti, pszichológiai és rendszerszemléletű megközelítéssel fókuszált a pedagógusok mentális egészségére és ezen keresztül a családokkal történő kommunikáció, problémamegoldási, gyermekvédelmi feladatokra.** Megállapíthattuk, hogy a Magyarországon hatályos Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja elsősorban a kisgyermek érzelmi biztonságát és a szükségletek mentén történő óvodai nevelésére helyezi a hangsúlyt, addig a romániai, vagy szlovákiai oktatáspolitikai a tanítás-tanulásra fókuszál már ebben az életkorban is. A családpedagógiai képzettségük a magyar óvodapedagógusoknak szélesebb körű, ám hatalmas igény

mutatkozik a partnerországok pedagógusai részéről is a család-óvoda kapcsolatának fejlesztésére, az együttműködésre, az ehhez kapcsolódó jógyakorlatok által bemutatott módszerekre, a kommunikáció fejlesztésére. Nyitottságuk és érdeklődésük során gazdagodott ez a kompetenciájuk, fejlődött önismeretük, míg a magyarországi pedagógusok értékes módszerekkel ismerkedhettek az integrációt, a fejlesztő, felzárkóztató tevékenység intézményes keretei és lehetőségei, valamint gyakorlati munkáját illetően. A családterápiás ismeretek fókuszba helyezésével a családokat segítő intervenciók alapjaihoz jutottak a pedagógusok, a családszerkezetek, a transzgenerációs hatások, a gyermekek tüneteinek okai, a családi dinamika és a különböző szülői attitűd megismerése, az egyéni-pár-és családi életciklusok és az ezekkel járó normatív krízisek, valamint a paranormatív krízisek megismerése más megvilágításba helyezte a családokkal folyó munkát. Kiemelten foglalkoztunk a család és az intézmény kompetenciáival és felelőségeinek kérdésével. Az önismereti munka végigkísérte a projekt folyamatát, zártkörű csoportban és meseterapeuta vezetésével vehettek részt ebben a delegált pedagógusok.

A kommunikációs stratégiánk bevált kezdeményezése és értékes pillanatai voltak az online összekapcsolódások, - mindez a pandémia okozta sokk enyhítése érdekében történt - erőteljesebbé kovácsolta a csapatunkat, és ennek hatását mindvégig érzékeltük is az együttműködés alatt. Ezeken az online találkozókon is sokat tettünk a projekt céljaink megvalósításáért spontán módon, a helyzethez alkalmazkodva – a pedagógusok mentális egészségvédelme érdekében. Összekötő kapocs volt számunkra a közös anyanyelvünk, mint mentális kapaszkodó, hiszen a legrejtettebb érzéseinkről, félelmeinkről az anyanyelvünkön tudtuk magunkat kifejezni, noha három ország pedagógusai kapcsolódtak össze... Rendkívül fontos érzelmi része volt ez a projektünknek!

A családi, transzgenerációs hatások óvodai dinamikája nemcsak az óvodás gyermekeket érinti, de a nevelőtestület tagjaira is hatással van, fontos volt **a diszfunkcionálisan működő családok tüneteinek megismerése, a gyermek tüneteinek felismerése és a megfelelő krízisintervenció** lehetőségei.

A jógyakorlatok megosztására minden intézmény lehetőséget kapott, szakmai-módszertani napokon tekinthettünk be a különböző országok oktatáspolitikai előírásaiba és a gyakorlati munkába. Az összehasonlító kerekasztalbeszélgetések során **kiemeltük a gyermekközpontúságot, „a gyermekek érdekeit mindenek felett”** lett a partnerség üzenete. A résztvevők megértették a gyermeki szükségletek kielégítésének fontosságát, - akár a családban, akár az intézményes nevelésben – ennek a felelősségét a munkájukban, és megismerhették azt is, mi történik a gyermekekkel, ha sérülnek ezek a jogaik. A destruktív családi/intézményi környezet rövidtávú és hosszútávú hatásaival is megismerkedtünk – a családterapeuta, a pszichológus előadásaiból, és az esetismertetésekéből. A gyermekvédelmi munka hatékonyságát növelte a megszerzett új ismeretanyag, kompetensebben tekinthetünk az esélyegyenlőség, a felzárkóztatás feladataira, és **a szülők edukálására** is. A szupervíziós lehetőségek során ventilációs felület nyílt a pedagógusoknak, az esetismertetések megvitatása új megoldásokhoz vezetett.

A képzéseken kompetens szakemberek adtak új ismereteket, a leggyakrabban megjelenő patológiás folyamatokról beszéltek, a gyermekek szükségleteiről, azok hiányán keresztül bemutatva a lehetséges következményeket és a megfelelő kompetenciákat erősítették a résztvevő pedagógusokban. (Dr. Strédl Terézia és Dr. Pálfi Sándor egyetemi tanár, Dr. Domján Mihály pszichoterapeuta, Fóris Marietta óvodapedagógus és családterapeuta,) **gyakorlati tapasztalatok, jógyakorlatok megosztása új lehetőségekkel támogatta a résztvevő pedagógusok szakmai, módszertani kultúráját.**

A partnertalálkozó budapesti képzései során Óvodamúzeumot látogattunk meg, mely szakmai utunk múltjaként indította el a közös gondolkodást a transzgenerációs hatásokról. Ehhez kapcsolódott később a szocialista pedagógiai és napjaink pedagógiájának összehasonlítása. Családterápiás rendszerszemléletben Fóris Marietta beszélt előadásaiban a családi szerepekről, határokról, mintázatról, alrendszerekről, hiedelmekről, a parentifikációról. Kovács Erika esélyegyenlőségi szakember beszélt „családok-gyermekek a nagyvilágban” címmel, kitekintést kaphattunk a szociokulturális és esélyegyenlőség tekintetében sorsokról, közös felelősségünkéről és tennivalókról. Babó-Factory-Szélinget Henrietta óvodapedagógus előadása és workshopja a képzőművészet világával és a gyermeki önkifejezés, az alkotás örömeinek fontosságáról adott inspirációt.

A mentális egészségvédelem óvodai gyakorlati alapja a játék mellett a mese, a tánc, és a vizuális nevelés – melyek segítségével olyan lehetőségek a pedagógusok kezében, melyek oldják a szorongást, támogatja a gyermekek megküzdési stratégiáinak kialakulását, mindemellett erősíti a nemzeti identitástudatot és a multikulturalitást. Az ehhez kapcsolódó előadások és workshopok nemcsak új ismereteket adtak a pedagógusok számára, de saját önismeretüket is fejleszthették általa, hosszú távon pedig a mentális egészségvédelem mellett segíti az inkluzív, empatikus pedagógusi attitűd kialakulását. „Mesélj, alkoss, Táncolj” eleme Tifán Irénke bútorfestő, Boros Béla néptáncoktató segítségével valósult meg. Écsi Gyöngyi mesélő és Dr. Kádár Annamária szemléletesen mutatta meg a mesék hatását, mely felnőttekre is jelentős.

Fontos volt az **esélyegyenlőség, a hátrányos helyzetű gyermekek, családokkal folyó munka**, célja az integrálás és a felzárkóztatás volt. Antal Csilla esélyegyenlőségi szakember, Isztójka Máté roma származású tréner pedig a „Kihívás, vagy esély” és az „Esélyt nekik is” előadásuk után roma óvodai csoportba látogattunk, a hallottak gyakorlati tapasztalataival ismerkedhettünk meg. Fő kérdés volt: a roma identitás megtartása és a szocializációs folyamatok, integráció kérdése, generációs sémák, hatások, változás. Kassai találkozónk fókuszában is az anyanyelvünk, a mesék, az önismeret, az integráció állt. Bábkészítés, bábozás, meseírás, mesetalálkozó mellett a roma mesterségekkel ismerkedtünk.

Az **inkluzív pedagógiai szemlélet**, az esélyegyenlőség gyakorlati megvalósítása, az el-és befogadáshoz szükséges nyitott, empatikus attitűd kialakításához partnereink együttműködése nagyon aktív volt a közös munka során. Számítottunk a partnerség esélyegyenlőségi szakembereire, előadásokkal, módszertani látogatással érzékenyítettük a résztvevő pedagógusokat. Ahhoz, hogy ezekkel a nehézségekkel küzdő gyermekeket, családokat sikeresen integráljuk, fontos a pedagógusok, és más dolgozók mentális egészségvédelme, hiszen a pedagógusok a saját személyiségükkel dolgoznak, és a kompetenciák megerősítése, az új ismeretek megszerzése hatékonyabbá teszi a munkájukat, sikerélményekhez juthatnak, és ezzel megelőzhető a kiégés, vagy a pályaelhagyás. Egyetértettünk, hogy a társadalmi szerepvállalás ezen részében nagy felelősségük van a pedagógusoknak, mert az integráció sikerességének hosszútávú hatása van az egyénre, a kisebb közösségre, a társadalom egészére is. Ezért a képzések nagy része szólt az együttműködés során az esélyegyenlőségről, a témában jártas szakemberek előadásai, a kitekintés a nagyvilág jelen integrációs, felzárkóztatási gyakorlatára (Kovács Erika előadása), a lehetőségek kutatása összehasonlítva a helyi gyakorlattal mindenképpen hatással volt a résztvevőkre. A képzés során megismerkedhettek a résztvevők a fogyatékkal élő családok nehézségeivel, a gyermekek kirekesztettségérzésének destruktív hatásaival, személyes találkozások történtek roma kultúrából származó, sikeres életúttal, de megtudhatták a

különböző addikciók családra, gyermekekre ható destruktív hatásokat is. Azon pedagógusok elismerése, - akik konkrétan ezekkel a gyermekekkel foglalkoznak – megmutatkozott a partnerség és a résztvevő pedagógusok részéről. A családterápiás és pszichológiai ismereteik gyarapodásával empatikusabbá, inkluzívabbá válhattak a résztvevő pedagógusok, ez segíti a továbbiakban a nehézségekkel küzdő családokkal történő együttműködést, kommunikációt – ami hatással van az intézményben lévő kisgyermekre is. Fontos feladat volt a családokkal folyó munkában azoknak a gyermekeknek az el-és befogadása, akik szükségét élik meg, a fogyatékek, a szociális, vagy kulturális eltérésük okán. A hiteles pedagógus mintájával közvetít, ezért fontos volt a minél tágabb körű megismerése és gyakorlati alkalmazása az inkluzív pedagógiának. A projekt lefolyása alatt nemcsak a pandémia, de a háború okán is bővült a hátrányos helyzetűek köre, hiszen a háborús menekültek befogadása és krízisintervenciója is jelentős lett térségünkben. A művészeti eszközök, a mesék, az önkifejezés lehetőségeit módszertani és gyakorlati bemutatókkal is alátámasztották a terápiás hatását, - mely nemcsak a gyermekekkel, de a szülőkkel foglalkozó munkában is jó lehetőségeket adtak. Egyetemi oktatók, pedagógiai szakértők, családterapeuták, pszichológusok, fejlesztő-és gyógypedagógusok, esélyegyenlőségi szakemberek, néprajzkutatók, meseterapeuták, gyermekvédelmi szakemberek vettek részt a közös munkában, - előadásokkal, workshopokkal gyarapították a partnerség és a bekapcsolódó külsős kollégák tudását, szakmai kompetenciáikat. A zárókonferencia különleges élménye Balatoni Kata „Így tedd rá” módszerén keresztül mutatta meg a nemzeti kultúránk megtartó erejét. A diaszpórában élő magyar pedagógusok és gyermekek számára közösséget adó és kapaszkodót jelentő néphagyományokon keresztül kapcsolódhattunk össze az online térben az érdeklődőkkel.

A Márai Sándor Emlékházban egy valódi transzgenerációs utazást tehattünk Márai sorsának megismerésével, valamint a borsói Rákóczi Kastély meglátogatása is ezt a célt szolgálta.

Projektünkben elsősorban pedagógusok és nevelőmunkát közvetlenül segítők vettek részt. A képzések tematikája elsősorban az ő tudásgyarapodásukat, érzékenyítését célozta, valamint a partnerség pedagógusai által szervezett módszertani napokon találkozhattunk az intézmény óvodáskorú gyermekeivel, óvodás csoportokkal és a szülőkkel is. Az anyanyelv, a néphagyományok őrzése, a nemzeti identitástudat kialakításának törekvéseit jól mutatták ezek a jógyakorlatok: a mesemondókörök, a rajzkiállítás, a téli ünnepkör néphagyományainak felelevenítése. A „múlt-jelenjövő” összekapcsolásához és a transzgenerációs kutatáshoz három generációt szólítottunk meg – az óvodás korosztályt, a fiatal, gimnazista korosztályt és az idős, nyugdíjas generációt. Részt vettek gimnazisták mindhárom országból, - a helyben szervezett találkozókra kaptak személyesen meghívást, illetve a pandémia miatt online, vagy felvételtől hallgathattuk őket a számukra feltett kérdésekről. Az idős generáció találkozásai is így zajlottak, nyugdíjas házban jártunk, illetve a CSEMADOK kassai szervezete biztosított a partnerség számára összejöveleteket. A közös múltidézés, sorsok, emlékek, családi történetek, történelmi megélések során bizalmat és mély emberi kapcsolatokat élt meg a partnerség. Közösén daloltunk, versmondással, kórossal, és zenéléssel készülve vártak bennünket, az összes kincsüket az anyanyelvben, a nemzeti identitásukban és a néphagyományaink közös gyakorlásában fogalmazták meg. Számukra is mentálhigiénés beszélgetések voltak ezek a találkozók – a partnerség pedig nemcsak a szeretetet, de az idős bölcsességet is magával vihette egy-egy közös délután után. Az idős generációval, valamennyi országban szerveztünk közös délutánokat, sorsokat és emlékeket idéztünk a „bezzeg az én időmben” címmel, majd mindezt a fiatalokkal szervezett találkozókra hallott „Ha én szülő lennék...” beszélgetésekkel hasonlítottunk össze és láttuk meg a transzgenerációs hatást, és a tudatos változás igényét.

A generációk összekapcsolása jól szemléltette életünk transzgenerációs örökségét, ami meghatározza személyiségünket, az ehhez kapcsolódó szakmai előadásokból pedig megtanultuk, hogy a kedvezőtlen sémák terápiás lehetőséggel átírhatók, a traumák feldolgozhatók.

A nemzeti identitástudatunk, az anyanyelvünk, a magyar népmesék, a néphagyományaink, a rítusok, rituálék, a családi hiedelemrendszer az idősekkel történt találkozások, életmesék során mindhárom ország résztvevői számára hatalmas erőforrásnak számítanak. A fiatalok számára követendő az idősebb generáció életútja. A fiatal generáció tudatossága és érettsége pedig jó alapot mutatott az „elég jó szülő”-vé váláshoz.

Erős kapaszkodót jelent a nemzeti identitástudatuk, az anyanyelvük és a hagyományaik megőrzése és ápolása. A kommunikációs ismereteink, a drámapedagógia, a családterápia, a pszichológiai ismeretek felrészítése és bővítése hozzájárult a pedagógusok segítő attitűdjének és megfelelő önismeretének kialakításához, ez hosszútávon a jövő generációjára felelős hatást gyakorol.

Az együttműködés során **6 partnertalálkozó volt, és 3 rövidtávú nemzetközi képzés**, mely előre megtervezett tematika mentén valósult meg.

RÖVIDTÁVÚ KÉPZÉSEK:

1. BUDAPEST:

-Tapasztalatok összefoglalása: **A rendszerszemlélet megismerése** új megvilágításba helyezte a családkról, - azon kívül is más rendszerek, pl. nevelőtestület – kialakult képet. A rendszerhez tartozó emberek alrendszereket alkotnak, kommunikációjuk, viselkedésük, problémakezelésük hatással van egymásra, és minden mindennel összefügg. **Az emberi kapcsolatok alakulása, a családi életben keletkezett nehézségek hatással vannak a gyermekekre is, ezek összessége a gyermekcsoportokban is megjelenik.** A pedagógusok családi hatásai a nevelőtestületben is megjelennek – így a konferencián megismert új ismeretek segítséget adtak az emberi kapcsolatok dinamikáján, a saját önismereti munkán át a nehézségek felismerésére és megfelelő kezelésére. Felismerések, ismeretek összerendeződése, és új összefüggések meglátása **segítséget ad a kompetenciahatárok megszilárdulásához, segítve ezzel a határok kialakítását, a túlzott bevonódások elkerülését,** ezzel a pedagógusok mentális egészségének védelmét célozva. A pedagógusok magabiztosabban és kompetensebben vezethetnek beavatkozó intervenciót szükség esetén, javult a kommunikációs képességük, **empatikusan és hitelesen lehetnek a szülők segítségére,** segítve ezzel a kisgyermek mentális egészségét. Az új ismeretek és a rendszerszemléletű gondolkodás segítségével a pedagógusok – szülők – más segítő szakemberek összekapcsolódása hatékonyabb, gördülékenyebb, és eredményesebb lehet.

2. SZÉKELYUDVARHELY

-Tapasztalatok összefoglalása: A mese, a tánc, a néphagyományaink megismerése, ápolása, a mindennapi életünkben gyakorlatban megjelenő, tevékenységekben átélhető ereje kézzelfoghatóvá vált a résztvevők számára, jelentőségét, a pszichés megtartó erejét a gyakorlatban saját bőrünkön megtapasztalhattuk a tevékenységek során. Élvezetes, és szorongásmentes pillanatokon keresztül érezhettük meg a jelentőségét mindennek, így a saját

gyakorlati munkánk során kiemelt figyelmet és jelentőséget kap a képzésen tapasztalt és megismert új módszerek, a rendszerszemélet és a transzgenerációs hatás megismerése pedig hatékonyabbá teszi a pedagógusok empátiáját, valamint az esélyegyenlőség, a tehetséggondozás gyönyörű példáit láthattuk és építhetjük be a mindennapi munkánkba a jógyakorlatok és a szakmai kerekasztalbeszélgetések hatására. **A mesék világa, egy nemzet néphagyományai kis és nagy család – közösség, nemzet – részére áldás, melyet megszerezni és megtartani kihívás és egyben feladat.** Fejlődött nyitottságunk, mely az inkluzív pedagógiai attitűdhez elengedhetetlen, a roma fiatalember, Isztojka Máté életútja megmutatta, mennyire fontos egy kisgyermek számára a hit, az esély és a szeretet, az elfogadás megadása, milyen lehetőségeket adhat egy ilyen pedagógusi támogatás, ezért **ennek a találkozásnak a legfőbb üzenete az esélyegyenlőség megteremtésének és az esély megadásának a fontossága volt.** **Partnerségünk megfogalmazta, valamennyi gyermek számára az elfogadás, a szeretet, a támogatás, az ösztönzés, a néphagyományaink és a mesék eszközeivel, a játékon keresztül esélyt, reményt, és fejlődést jelent, melynek integrálása a pedagógiai munkánkban elengedhetetlen!** Megtapasztalhattuk, hogy mindhárom ország számára hasonló értékeket és a mindennapi munkánk során remek lehetőségeket rejtnek a képzésen tapasztaltak. **A szülők bekapcsolása a meséken, a néphagyományokon keresztül közelebb hozza egymáshoz a család-óvoda intézményét,** melyből a gyermekek is, szülők is, és a pedagógusok is profitálhatnak.

3. KASSA

- Tapasztalatok összegzése: Valamennyi **eltérő kultúrából érkező családnak kapaszkodót jelent az identitástudata, a saját kultúrájának a hagyományai,** és vágnak arra, hogy ezeket el/befogadással kezeljék az integráció során. Elismerésre, elfogadásra és szeretetre vágnak, ahogyan mindenki is a nagyvilágban, identitástól függetlenül. Így a multikulturalizmus segítségével, az eltérő népszokások, értékek megismerésével és az integráció során annak gyakorlásával, felelevenítésével, beillesztésével az óvodai nevelőmunkába - megsegíthetjük a befogadást. **Mindenki jó valamiben, mindenkitől lehet tanulni valamit és a művészeti tevékenységeken keresztül élményterápiás hatást generál.** A képzés során teljesültek a program céljai, nevezetesen: szakmai kapcsolatok szélesítése, tapasztalatcseré, generációk összekapcsolása, nemzeti identitásunk, anyanyelvünk, néphagyományaink, kultúránk kapcsolódása és mentális egészségünk védelme. A jógyakorlatok terén a tevékenységek az anyanyelvi nevelés köré épültek. A kommunikáció, a beszélgetés hatékonyságán túl **családterápiás eseteken keresztül láthattunk rá egy-egy család kríziseire.** A partnerség számára jól szemléltette a **kompetenciahatárokat – mi tartozik a pedagógusok számára a szülők edukálásába, és mi az, amiben már szakember szükséges.** A bábkészítés munkafolyamata mentális pihenőt adott a partnerség számára, a közös mese kitalálása és eljátszása növelte a résztvevők egymás iránti bizalmát, és jógyakorlatként új lehetőséget adott a mesélés, bábozás megújításához, az anyanyelvi nevelés fejlesztéséhez, és a népi kultúrák hatékonyabb bevonását az intézményes nevelésbe. A képzés során önismereti utazást is tehettünk **a transzgenerációs hatások értelmezésével,** a Rákóczi-família életútjának megismerésével **a családból hozott minták, hiedelmek, identitástudat és összetartozás értelmezése** a nemzeti identitástudatot, a felelősségérzetet és az elköteleződést szemléltette, mely a pedagógusok munkájában is, de a magánéletben is **fontos önismereti kérdés.**

Nemzetközi partnertalálkozók:

1. BUDAPEST

– Tapasztalatok összegzése: A konferencián résztvevők az előadásokon keresztül olyan **komplex látásmódban** kaptak mind a mentális egészségvédelem, mind a gyermekvédelmi lehetőségek, mind pedig a családok működésével kapcsolatban információkat, mely a mindennapi problémás helyzetek felismerését és a megoldásban kompetens szakemberekkel való összekapcsolódást segíti. A problémák felismerése, nevesítése, a szakemberekkel való összekapcsolódás, a kompetenciák megerősödése és a beavatkozás mértéke biztonságot ad a családoknak, hiszen hiteles és **komplex csapat segít a nehézségek megoldásában. A teammunka előnyeit és hatékonyságát a családokban előforduló elakadások, az alrendszerek határainak összecsúszásából fakadó problémák, vagy a családban esetlegesen jelenlévő pszichiátriai/mentális betegség, bántalmazás, szenvedélybetegség okán keletkező gyermekvédelmi esetek megoldásában jól szemléltették az előadások.** Az önismereti blokk fontos eleme a szerepek, határok kérdésével segítséget adott a résztvevők számára önmaguk megismerésére, a munkájuk, családi életük során adódó szerepösszeolvadás, vagy éppen határtartási nehézségekből fakadó problémák felismerésében, azonosításában és megoldási stratégiáit tekintve. **Az önismereti munka** hosszadalmas út – a találkozó önismereti blokkja játékos és dramatikus elemekkel segítette a résztvevőket az önismereti útjukon, inspirálva ezzel a konferencián túli önismereti út megkezdéséhez/folytatásához. Az empátikus, és együttérző hangulatú játék során a **dramatikus elemek segítségével megismerkedhettek a résztvevők egy-egy problémás helyzet érzelmi és indulati kérdéseivel, és megoldási stratégiáival,** ezek hatékonyságával, és következményeivel. A tapasztalás során sokunk számára AHA – élményként jelentkezett egy-egy szituáció során felismert saját élmény. A megtapasztalás ereje a további munka során mindenképpen **erőforrás lehet sikeres problémakezelésben és megoldásban.**

2. SZÉKELYUDVARHELY

- Tapasztalatok összefoglalása: Egyetértettünk abban, hogy **a mese pozitív hatásaihoz nem fér kétség, megdolgoztatja a gyermek képzelőerejét, gazdagítja szókincsét, komoly személyiségfejlesztő és stresszoldó hatása van,** mindemellett **segít a szülő gyerek kapcsolat elmélyítésében.** Hadnagy Jolán székelyföldi, Farkaslakán élő, mesékkel dolgozó tanító, óvónő, aki a Farkaslaki Tamási Áron Művelődési Egyesület elnöke. Bemutatta a Maslow piramist – amely ismerete a gyermeki szükségletek maradéktalan kielégítése érdekében egyik legfontosabb ismeret a pedagógusok számára! A mesék, -népmesék, -magyar népmesék, milyen a családmódel és a gyermekvállalás a népmesékben, társ keresés, a gyermek hiánya, a sok gyermek, testvérszeretet, kapcsolat a szülőkkel, tisztelet, szeretet, túlzások, a családi életben is segítő példák, küzdelem az ártókkal, megtartó erők keresése. Utak bejárásának feltételei: alázat, áldozatvállalás, küzdelem, félelem leküzdése. Fontos összegzésként határozta meg a partnerség valamennyi intézményben **a meséknek a terápiás küldetését, a mesét, mint a legfontosabb terápiás eszközt.** Megállapítottuk, hogy **minden nap szükséges a mesélés,** a szülőkkel pedig közös és rendszeres mesedélutánok megszervezését indítjuk el. A szülőkkel kapcsolatos munkánk ebben a kérdésben is nagyon szükséges - az otthoni, mindennapi mesélés érdekében. Fontos tanulsága a találkozóknak az inklúzió elérése érdekében a néphagyományok, **a mesék és az eltérő kultúrák értékeinek felhasználása – az**

integráció egyik fontos eleme pl. a roma kultúra meséinek a beillesztése, ezzel segítve az elés a befogadás érzését.

3. KASSA

-Tapasztalatok összefoglalása: A partnertalálkozó célja a **téli néphagyományai köré épített jógyakorlatok cseréje, napjaink gyakori családszerkezetének, a mozaikcsaládoknak a nehézségei, az ünnepek során átértett megtartó erő, az anyanyelv, a kultúra, néphagyományok a családban.** Megismertük a családok ünnepi rítusait, szokásait, gasztronómiáját, hogy az ünnepi pillanatok megélése erőt ad a hétköznapok nehézségeiben. **A hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelésében nagy szerepet kapnak az ünnepek köré épített rítusok, rituálék,** hiszen találkozhatnak és megélhetnek olyan ünnepi szokásokkal, melyek esetleg a családban szociokulturális, vagy anyagi okok miatt esetleg nem lehetséges. Megélhetnek olyan együttes élményeket a közösségben szervezett ünnepek előkészületeiben, és az ünnepek ideje alatt, mellyel ők csak az intézményes nevelés keretein belül találkozhatnak, de érzelmileg és a kognitív fejlődésükben is lehetőséget és ismereteket szerezhettek. Ennek kiemelt jelentősége van az intézményekben és a jógyakorlatok új ötleteket adtak. **A generációk közötti érzelmi kapcsolat elengedhetetlen a fiatal- a közép-és az idős korú emberek számára. A múlt-jelen tapasztalatai,** és azok közös átélése és feldolgozása **fontos a jövőnk alakulásához.** Az emlékek, a tapasztalatok átadása, a néphagyományaink, az anyanyelvünk átörökítése az intézményes nevelés feladata is. Ezek felidézése az idősebbeknek mentális kapaszkodót jelent, megteremti az érzelmi kapcsolódás lehetőségét a fiatalabb generáció felé. **A generációk közös, intézményi megjelenése érzelmi biztonságot ad a kisgyermeknek, az idősek tiszteletére nevelni őket.** Dr. Domján Mihály szakpszichológus, családterapeuta előadásában, amely **a családok diszfunkcionális tüneteit ismertette,** megsegítve a hallgatót az ezzel kapcsolatos tünetek beazonosításában a munkája során. Ehhez utána Fóris Marietta családterapeuta előadása kapcsolódott a mozaikcsaládok témához- Fókuszban ismét a családok, gyermekek, szülők, pedagógusok mentális egészsége állt, célzott **családterápiás ismeretek, gyermek és családvédelmi szempontok** előtérbe helyezésével. A szocialista pedagógia lenyomata napjainkban címmel Fóris Marietta – családterapeuta – osztotta meg a hallgatósággal pályakezdő tapasztalatait, bemutatta a hallgatóságnak a szocialista nevelési szokásokat, pedagógiai módszereket – összehasonlítva mai korunk korszerű, gyermekközpontú és szükségletek mentén történő nevelés elkötelezettségével. Kamaszokkal is forgattunk egy kisfilmet, melyben „Ha én szülő lennék...” - egykor óvodánkat látogató gimnazisták osztották meg velünk gondolataikat, mondták el, hogy szerintük milyen a jó szülő.

4. KASSA

-Tapasztalatok összefoglalása: A mesékkel kapcsolatban fontos tudásgyarapítás volt, hogy megtanultuk, hogy a mesehallgatás epikumcsírákkal kezdődik, később a gyermek már saját mesét akar hallani, s hogy a négy – hatéves kor a mese fénykora. Megtudtuk, hogy **a kettős tudat a nagyóvodásokra jellemző,** ők teljesen beleélik magukat a történetbe, a mégsem tévesztik össze magukat a mesehőssel. A mesealakok és a mesehelyzetek alkalmat kínálnak más forrásokból táplálkozó szorongások levezetésére. Partnerségünk részese lehetett a megrendezett mesemondó találkozónak is. A térség óvodásainak mesetalálkozója - 2002. óta minden mesemondó találkozó nagy élmény gyermek – szülő – pedagógus számára egyaránt,

mert a térségből számos gyermek és család kap lehetőséget a szereplésre, mely az esélyegyenlőség és az összetartozás érzését erősíti. **A meséken át, anyanyelvünk kincsein keresztül kapcsolódnak össze gyermekek, felnőttek, erősítve nemzeti identitástudatunkat.** A drámapedagógia gyakorlati átélése személyes élményeket adott. A workshop lezárásaként összefoglaltuk, hogy **milyen képességeket fejleszt a drámapedagógia:** segít a morális problémák eligazodásában, fejleszti a kommunikációs készséget, segít a beilleszkedési problémákkal küzdő gyermekekhez való közelkerülésben. Hatékony módszere lehet a konfliktus feloldásának, felszabadítja a kreatív energiákat, segít az érzelmi élet gazdagításában, segíti a gyermek önálló gondolkodását. Az óvodai befogadás témájában lényeges, hogy a gyermek első intézménybe lépése kritikus időszak a szülőknek is, s hogy a gyermek szeparációs szorongásának a feloldása a sikeres beilleszkedés kulcsa. **Megtudtuk továbbá, hogy milyen tényezők befolyásolják még a beszoktatást: a szülők saját pozitív és negatív óvodai élményei, maga az intézmény, az intézményvezető, a nevelőtestület- az óvodapedagógusok, a nagyszülők – családtagok – barátok hiedelemrendszere, transzgenerációs hatások, vélemények.**

5. SZÉKELYUDVARHELY

-Tapasztalatok összefoglalója: A partnertalálkozón az előadóktól sokat tanultunk, rengeteg új információt fogadtunk be, **fejlődött önismeretünk, pedagógiai és módszertani kultúránk,** mely mindennapi munkánkat megsegíti, megkönnyíti. A jógyakorlatok és a tapasztalatcsere mindig hasznos, tanulunk, illetve **megerősítést kapunk egymástól.** A szakmai képzéseken túl milyen sokat jelent a határon túli magyarok számára a szakmai kapcsolatok szélesítése, a tapasztalatcsere, és nemzeti identitásunk, anyanyelvünk, néphagyományaink, kultúránknak a partnerséggel való együttes megélése. **Fontos ismeretként hatott a partnerség egészére az az információ, mely mélyebben bemutatta a rajzelemzést. A család a gyermekek elsődleges szocializációs közege,** így nem meglepő, hogy a **családrajz a gyermek megismerésének kiemelt eszköze.** A klinikai gyermek-pszichodiagnosztikában rutineljárásnak tekinthető a rajzteszt alkalmazása. A rajzolás olyan tevékenység a gyermekek számára, amely segít nekik érzelmi zavaraink és traumás élményeik felszínre hozásában, feldolgozásában. A terapeuták a családrajzokat egy teljes egészéként elemzik, a hangulatát, az elrendezését, a sorrendiséget, az alakok távolságát egymástól, a téri elhelyezkedés. **Megtudtuk, hogy a családrajzok 8 típusra oszthatóak: hagyományos, elvarázsolt, állatcsaládrajz, anya gyermekével, kinetikus családrajz, kinetikus állatcsaládrajz, kinetikus óvodarajz, madárfészek.** A családrajz értékelési szempontjai is különbözőek: kik kerülnek egymás alá, vagy fölé, kit felejt le a rajzról, méretbeli viszonyok a figurák között, ki kivel érintkezik, ki kifelé fordul, a vonalvezetés közötti különbségek, a ruházat és az arckifejezés. **A mindennapi munkánk során gyakran találjuk szembe magunkat a gyermekek rajzaival, - ez az önkifejezési mód ezentúl nagy segítségünkre lesz egy-egy kisgyermek viselkedésének, tüneteinek megértésében. A dráma, drámajáték módszertana ismét előtérbe került a találkozón, - új elemekkel bővítettük a partnerség ismereteit és magunk is felhőtlenül jól játszottunk a módszereket kipróbálva. A fiatal – idős generációval együtt töltött idő megmutatta az anyanyelv, a kifejezés, érzések verbalitásának fontosságát,** a generációról generációra szálló ízes beszédstílus elemeit, és Székelyudvarhely szinte tiszta magyar ajkú közösségének igényét a magyar néphagyományok megőrzésére és továbbadására.

6. BUDAPEST

-Tapasztalatok összefoglalása: **A családok megismerése és a családokkal folyó együttműködés kompetenciáinak megerősítése volt egyik célunk.** Ehhez ezen a találkozón is többféle családpedagógiai ismeretekkel sikerült szélesíteni a résztvevő pedagógusok ismereteit. **A gyermekek testi-lelki fejlődéséért a szülők-és az intézményes nevelésben dolgozó valamennyi szakember felelős** – ezért ezek az előadások gyermekvédelmi szempontból is teljesítették a vállalt célokat és feladatokat. **A szakemberek ismereteinek bővítése további kulcskompetenciákat is jelent** – a rendszerszemlélet megismerése, a családi életciklusok normatív és paranormatív kríziseinek megismerése a destruktív családi környezet tüneteinek megismerése, a hozzá kapcsolódó **gyermekvédelmi intézményekkel való együttműködés** lehetősége nemcsak kiegészítette a pedagógusok tudását, de a felelőségüket is megerősítette. A gyermekek érdekében történő beavatkozó intervenciók a megszerzett ismeretek tükrében hatékony segítség az intézmények és a családok kapcsolatában. **A generációk találkozása és a tapasztalatok cseréje, a beszélgetések jól mutatják a változó világunkat, a generációk különbözőségét – egy-egy nevelési kérdés megoldásának szükségszerű megváltoztatását.** Új módszerek és lehetőségek szükségesek a jelen generációhoz, hiszen a múlt eszközei és módszerei már a jelen gyermekei számára nem tudnak megoldást adni. **A változás fontossága valamennyi ország pedagógusai számára szükségszerűen definiálódott** - a megismert új módszerek pedig a résztvevők visszajelzései alapján nagyobb biztonságot adnak a pedagógusok számára az intézményben végzett munkájukhoz. Dr. Pálfi Sándor „**Óvoda a gyermek szükségletei és jogai szerint**” előadása a gyermekjogok és a gyermekek egyéni szükségleteinek a kielégítésének, **a gyermeket megillető jogok és azok védelme** volt. A Nagykátai Gyermejjóléti Szolgálat és Családsegítő igazgatója, Szegedi Tamara **előadása a gyermekvédelmi jelzőrendszer fontossága, feladatai mentén tájékoztatta a pedagógusokat.** Konkrét kapaszkodót adott előadásában, mikre kell figyelnie a pedagógusnak egy-egy eset kapcsán, - tünetek, szülői magatartások kapcsán mi a teendője és kötelezettsége!

Pályázati tapasztalataink megosztását valamennyi intézményünk szívesen vállalja, célunk az eredményeink minél szélesebb körű továbbadása, a pedagógusok képzettségének és eredményességének fejlesztése érdekében!

További információk a projekttel kapcsolatban: Fóris Marietta koordinátor +36-3-332-8042

Facebook: [Facebook](#)

Weboldal: [ERASMUS+ Határtalan Online Térben - Csip-Csup Csodák Magánóvoda \(csupcsupmaganovoda.hu\)](http://ERASMUS+HatartalanOnlineTerben-Csip-CsupCsodakMaganovoda.csupcsupmaganovoda.hu)

Kisfilmek:

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1UOLP4XOvTSanfMH2InazvhpblxpTWkC?fbclid=IwAR3YAaMJAQlhFG0hXg-ci0XnvthwmD1osSP2jmPL7kowxJREwQQud1KMdI>

PPT: https://drive.google.com/drive/folders/1TII4MqSZ1s_yVyqOT9z-KjfeDnjL-qTx?usp=sharing

KÖSZÖNJÜK ERASMUS+!

